

Samlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 123 2002

I distribution:

Swedish Science Press

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Göteborg: Stina Hansson, Lisbeth Larsson

Lund: Erik Hedling, Eva Hættner Aurelius, Per Rydén

Stockholm: Ingemar Algulin, Anders Cullhed, Boel Westin

Uppsala: Bengt Landgren, Torsten Pettersson, Johan Svedjedal

Redaktörer: Anna Williams (uppsatser) och Conny Svensson (recensioner)

Inlagans typografi: Anders Svedin

Utgiven med stöd av
Vetenskapsrådet

Bidrag till *Samlaren* insändes till Litteraturvetenskapliga institutionen, Slottet ing. A0, 752 37 Uppsala. Uppsatserna granskas av externa referenter. Ej beställda bidrag skall inlämnas i form av utskrift och efter antagning även på diskett i något av ordbehandlingsprogrammen Word for Windows eller Word Perfect. Sista inlämningsdatum för uppsatser till nästa årgång av *Samlaren* är 1 juni 2003 och för recensioner 1 september 2003.

Från och med denna årgång av *Samlaren* erhåller uppsatsförfattarna ett digitalt underlag för särtryck. Det består av uppsatsen i form av en pdf-fil, lagrad på en diskett.

Svenska Litteratursällskapet tackar de personer som under det senaste året ställt sig till förfogande som bedömare av inkomna manuskript.

ISBN 91-87666-20-0

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by
Elanders Gotab, Stockholm 2003

från Kierkegaards diskussion av Platons stilistiska duplicitet, d.v.s. den textuella strategi som tillåter författaren att ständigt växla mellan myt och dialektik. Kierkegaards text medierar mellan Hegels rationalistiska syn på Platon och Fr. Schlegels skrifter, där i stället Platons *stil* betonas. Kierkegaards schackdrag är att införa en temporal aspekt: Platon skulle röra sig från en sokratisk och romantisk bildestetik till en hegeliansk begreppslighet, med hans egna ord från ”Mythe” till ”Billede”. Fantasin skulle först släppas fri, sedan tuktas av begreppsligheten för att förmedla återkomma på ett högre plan.

Emellertid, menar Holm, kännetecknas Kierkegaards egen estetik snarast av *språnget* från myt till bild, inte av dialektik. Av Johannes Climacus / Kierkegaard bejakas precis som av romantikerna vår labyrintiska tillvaro i dess arabeskatart brokiga mångfald som en förutsättning för ett tänkande mindre abstrakt och mer livsnära än Hegels.

Efter en hastig blick över innehållsförteckningen kan Lis Møllers och Marie-Louise Svanes antologi tyckas innehålla en salig blandning av allmänna översikter, filosofiska reflexioner och abstrusa detaljstudier. Men vid läsningen blir läsaren allt mer klar över att hon/han inte ser ut över en hög skärvor utan rakt in i ett kalejdoskop. Ständigt tycks det ena bidraget på ett fascinerande sätt belysa det andra, någon gång i direkt dialog, men oftare rent associativt. De båda redaktörerna visar sig vara två sanna romantiker som i sitt redaktörskap förmått anpassa sig till estetiken i bröderna Schlegels *Athenäum*. Deras symposievolymer blir fascinerande och verkningsfulla genom att den avstår från universella anspråk och lyfter fram fragmentet, aforismen, den lyriska dikten, konstnsagan och dialogen som föremål för vetenskaplig analys och reflexion; volymer kan fungera som startpunkt för en progressiv universalvetenskap om den litterära romantiken och dess texter.

Roland Lysell

Strindbergs Brev XXI–XXII. Supplement 1857–1892 och 1893–1912 med generalregister. Utgivna av Björn Meidal. Albert Bonniers Förlag. Stockholm 2001.

Utgivningen av August Strindbergs samlade brev har slutförts med två supplementband, Brev XXI och XXII. Inalles i hela sviten är det fråga

om 8832 epistlar, de hundratals breven i noterna oräknade. Det är ett storverk som förts i hamn av i första hand huvudredaktören Björn Meidal men också i någon mån av den skiftande stab av arkivletare och korrekturläsare som han har haft tillgång till och av finansären, Riksbankens Jubileumsfond, som möjliggjort projektet. Strindbergs i breven ofta upprepade kritik att brevmottagare som negligerar att svara är ociviliserade kan – mutatis mutandis – också gälla för en nation; det land som inte ger ut sina stora författares brev förtjänar inte att räknas till de verkliga kulturländerna.

För Strindbergsforskare betyder utgåvan att alla kända brev blivit tillgängliga och lätt åtkomliga – därutöver erbjuds åtskillig kunskap om deras kontext. För alla läsare erbjuder breven det enda porträtt av Strindberg på vilket han framträder i all sin komplexitet och den mest omedelbara, ofriserade och moderna Strindbergsprosan.

Till de tidigare utgivna tjugo banden, med 8112 kronologiskt ordnade brev från 1858 till 1912, läggs nu de två supplementbanden som samlar upp efterskörden bestående av 720 (numrerade) brev. Att den blivit rik är inte att förvåna; utgivningen har tagit ett drygt halvt sekel i anspråk – inklusive ett uppehåll på tretton år. Åtskilliga brev har framkommit under utgivningens gång, ofta för sent för att kunna placeras i rätt volym. Flera brev uppdagades kort efter utgivningen av Brev I, 1948 – det gäller till exempel brevet till brodern Oscar hösten 1871 (S21) som publicerades året därpå, d.v.s. 1949, i Meddelanden från Strindbergssällskapet; det har således fått vänta i drygt 50 år innan det har kunnat placeras i den samlade och definitiva brevtgåvan.

Supplementbanden utgör en efterskörd också i annan mening. Trots åtskilliga glansnummer blir det samlade intrycket något matt – brevkistan har skrapats i botten. Till de mer uppseendeväckande epistlarna hör brevet till Pehr Staaff 1883 – först tryckt i min bok om Strindberg som brevskrivare, 1994. Det påträffades 1980 i Carlheim-Gyllensköldsamlingen på Kungliga biblioteket – Strindbergs gode vän Vilhelm Carlheim-Gyllensköld förberedde redan före Strindbergs död en utgåva av vännens brev. På en lapp som var fästad vid brevet stod skrivet: ”Ett mycket svinaktigt brev att skriva [det vill säga skriva av] sjelf”. ’Svinaktigheten’, som nog förklarar varför brevet inte publicerats tidigare,

består främst av vokabulären; med en mängd könsord och svordomar öser Strindberg sitt förakt över "nya Kutttskolan", företrädd av Gustaf af Geijerstam och Daniel Fallström. Dessa ville, menade Strindberg, vinna kritik och publik med ett ofarligt och "avkönat" språk.

En rå ton har också brevet den 31 juli 1894 till Adolf Paul, Strindbergs famulus i Berlin i början på 1890-talet (S407). Det hör till kategorien "kraschbrev", i vilka Strindberg inte bara säger upp bekantskapen utan också hotar med repressalier. Björnsterne Björnson och Gustaf Steffen hörde till dem som utsattes för sådana. Utan omsvep och redan i ingressen "Din lilla lort och tallrikslickare" gör Strindberg klart vad för sorts brev detta är. Paul får bland annat veta att han har en "slafsjal" och är en "buger", och det korta brevet avslutas: "Nu skrifer jag emellertid och återtar alla rekommendationer jag gifvit dig, och du skall aldrig ha en lugn dag mer. Min nästa bok skall bli: En Bugers psykologi". Paul försökte svara med samma mynt men hans utkast till svarsbrev, som redovisas i kommentaren, visar bara att även oförskämda brev kräver stilkonst och att Strindberg naturligtvis var helt överlägsen också i denna genre.

Av helt annat slag och på sitt sätt intressant är det "ödmjuka" brevet till chefen för ecklesiastikdepartementet, Gluntarnas Gunnar Wennerberg, den 8 augusti 1874 (S28). Strindberg framlägger "sin ödmjuka ansökan" om anställning som e. o. amanuens på Kungliga biblioteket; han ber om "ursäkt för [sin] djerfhet", då han inte kan "stödja denna [sin] ödmjuka anhållan på några kunskapsbevis". Bakom sig har han dock "K. Bibliotekarien och Kommendören Klemming" som "uttalat som sin mening, det denna min ödmjuka anhållan, icke vore af den art, att icke densamma skulle kunna af Vederbörande blifva i nåder beviljad". Här talar, enligt vedertagna regler, den unge och av överheten beroende Strindberg till den som har makten.

Ett brev till författaren och tidningsmannen Johan Grönstedt (S60) ger Strindberg tillfälle att träffande karakterisera sin arbetsmetod: "jag sade, stödd på kännedom af mig och min förmåga – att jag var duglig till att kasta ut planer och slarfvigt sätta ner summan af saken, [---] att jag ej kunde omarbete eller fila eller förbättra [---] en plan en idé ligger och värker och molar tills den bryter ut som en sjukdom och sen är den saken öfver".

Till de mera intressanta breven hör också det till Oscar Levertin den 1 juni 1885 (S169). Strindberg berömmar Levertins novellsamling *Konflikter* för dess ateistiska tendens och lovar att själv kämpa för ateismen, även om han "tyvärr aldrig [kan] bli fullständig ateist"; "gud", skriver Strindberg med litet g, är framhallucinerad "af evig fruktan för existensmedlens upphörande, ty fattigdomen är ett uppskjutet dödsfall [---] en misslyckad halshuggning der hufvet ännu hänger fast med några stora pulsådror, en repeterad hängning".

De expressiva vändningarna till trots utgör brevet en behärskad variant av utläggningarna i samma ämne till Verner von Heidenstam vid denna tid.

Omnämnas kan också de tre "Hammerstabreven" från 1867 (S3, S4, S5), tidigare tryckta i nr 6 av *Meddelanden från Strindbergssällskapet* (jubileumsnummer) jan. 1949. Strindberg var informator åt pojarna Trotz på Hammersta gård söder om Stockholm men fick också tillfälle att predika i Ösmo kyrka. Händelsen beskrivs värtaligt och med åtskilligt av poetens frihet – Hammerstabreven kan ses som tidiga författarövningar.

Men dessa brev är knappast representativa – flertalet är betydligt enklare och ofta är det fråga om tjänsteskrivelser, fullmakter, namnsedlar och kvitton. De har vetenskapligt värde men kan bara elda en mycket nitisk forskarsjal.

Arbetet med en samlad utgåva av Strindbergs brev påbörjades på 1940-talet. Den första delen förelåg alltså färdig 1948, försedd med ett förord av Strindbergsforskningens dåvarande nator Martin Lamm. I förordet framkastar Lamm tanken att Strindberg kanske är "den siste store författare, för vilken brevet är den naturliga uttrycksformen" (Brev I, s.VIII). Redaktör var Torsten Eklund som oförtröttligt fortsatte med ytterligare fjorton brevvolym, d.v.s. till och med volym XV som gick fram till april 1907. Vid sidan om detta publicerade han efter hand i sällskapets *meddelanden* de brev som dök upp "för sent". Men inte bara Eklund utan ett flertal forskare och brevsamlare har bidragit till den mängd av brev som tryckts i skilda publikationer i väntan på supplementbanden. Särskilt bör Alice Rasmussen, som inventerade ca 3000 brev från perioden 1907–12 för *Nationalutgåvan*, nämnas.

Breven har sedan början på 1990-talet – som resultatet av ett annat brevprojekt bekostat av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet – funnits tillgängliga i databasen på Institutionen för svenska språket, f.d. Språkdata, vid Göteborgs universitet. Materialet, som omfattar de tryckta och otryckta brev som förelåg i augusti 1991, borde nu kompletteras med senare återfunna brev och i förekommande fall korrigeras mot original som tidigare inte varit tillgängliga.

Principerna för vilka brev som skall ingå i den samlade brevtutgåvan har varierat något. I förordet till Brev I skriver redaktionskommittén, i vilken ingick, förutom Torsten Eklund, Henry Olsson och Gunnar Ollén, att man beräknar att utgåvan, som inte syftar ”till absolut fullständighet” (Brev I, s. V), skall omfatta tolv volymer; den sista volymen skall ”eventuellt” inrymma ”även sådana brev, som återfunnits under utgivningsarbetets gång men icke kunnat medtagas i de tidigare delarna av verket”. Brev som kunde ”anses sakna varje personhistoriskt intresse eller litterärt värde” skulle uteslutas. (Brev I, s. V). Eklund frångick dock senare denna målsättning och bedömningen av vad som var personhistoriskt intressant och av litterärt värde blev allt generösare.

Efter Torsten Eklunds död 1982 övertog under en kort period Carl Reinhold Smedmark redaktörskapet, innan Björn Meidal trädde till och 1989 publicerade del XVI. I förordet till denna volym förklaras litet oförsiktigt att den ”nu fortsatta utgåvan syftar till absolut fullständighet” (Brev XVI, s. 7), d. v. s. utgivningsprinciperna avviker från dem som deklarerats i förordet till Brev I men överensstämmer i stort med Eklunds praxis i senare delar.

I inledningen till supplementbanden konstateras, att brevtutgåvan slutförts ”åtminstone för den närmast överblickbara framtiden” (Brev XXI, s. 5). Reservationen är på sin plats – det dyker ständigt upp tidigare publicerade om än inte alltid ökända Strindbergsbrev, som saluförs till allt högre priser. Det demonstrerades nyligen med stor brutalitet då en större brevsamling annonserades till salu bara några dagar efter det att supplementbanden utkommit.

Att antalet brev från olika perioder i Strindbergs liv varierar beror på skilda faktorer. Strindbergs brevproduktion är högst fluktuerande liksom antalet sparade brev, i synnerhet de som av

adressaterna bedömts som mindre viktiga. Först när Strindberg blivit etablerad författare är omgivningen motiverad att spara ”lappar”. Och trots att inga större skillnader föreligger mellan praxis hos den sene Eklund och Meidal, spelar det en viss roll att de har något divergerande brevdefinitioner. Eklund tar med inte avsånda brev och brevkoncept, enligt utsago ”i vissa fall”, Meidal gör det, om jag förstått rätt, som regel; till denna kategori hör dock ytterst få brev. Till detta kommer hos Meidal promemorior, ”lappar” och skrivelser i brevform, satta som numrerade brev. Stråvan efter ”absolut fullständighet”, ett i och för sig utopiskt mål, har fördelen att utgivaren inte försätts i brydsamma valsituationer. Samtidigt är ibland den vanskliga djärvheten att avstå ifrån – eller placera i noterna – brev utan ”personhistoriskt intresse och litterärt värde” att föredra.

Men jag har stor förståelse för att man tänjer på definitionerna för att i brevtutgåvan få med texter som annars inte alls skulle bli publicerade. Det gäller dock inte de tre förord – till Gauguins utställning i Paris 1895 (S413), till utgåvan på Gernandts förlag av Strindbergs Samlade romaner och berättelser, 1899, (S462) och till Emil Kléens Valda dikter, 1906 (S616) – som tryckts i supplementet med egna nummer. Att en text försetts med datum och underskrift gör den inte per automatik till ett brev och brevformen var utnyttjad för allehanda ändamål. Förorden, som får betecknas som gränsfall, kommer att publiceras i Samlade Verk.

En besläktad fråga är hur breven skall sorteras, d. v. s. om de skall ingå i den kronologiska sviten och således förses med nummer eller placeras i noterna. Läsaren uppfattar att de numrerade breven är av primärt värde och att redaktören genom den åsatta numreringen markerat detta. Det utesluter inte att vilket nedtecknat meddelande som helst kan vara av vikt i en speciell forskningssituation. Och ett brev betydelse är givetvis inte direktrelaterat till dess längd – annat än i auktionskammarnas värderingar. Men i supplementbanden har breven ibland skiktats på ett svårgenomskådadt sätt.

Det gäller redan i Meidals tidigare volymer – de nyss nämnda lapparna exempelvis till systrarna Falkner som helt saknar brevkarakteristika – ”3.19:/ 3 Whisky. /3 Aqvavit.”/ är en sådan ”lapp” (Brev XVII, nr 6312) – borde enligt min mening ha hänvisats till notapparaten.

Supplementbanden inleds med följande sex ord av August: "Detsamma önskar och Pappas och Mammás", som kompletterar ett tillägg av brodern Oscar i brodern Axels brev till modern! Förmodligen i kraft att sin tidiga datering, 1857, ett år före det första brevet i Brev I, erhåller detta brev ett eget nummer (S1).

De spartanska tacken – "Tack!" (S656 och S659) eller "Tack och helsning!" (S658) för hyllningarna på 60-årsdagen kan till nöds passera som "egna nummer", medan meddelandet Till Okänd (S16) utan datum och underskrift, borde ha satts i kommentaren; det är tveksamt om det alla kan klassificeras som brev.

Telegrammen till Albert Bonnier från juni 1885 (S173 och S174) och brevkortet till Léon Roger-Milès från juli samma år (S175) – på det senare står endast "August Strindberg/ Nouv:Adr: Grez par Nemours./Seine et Marne/ Hotel Chevillon." – hör till de slags meddelanden som Eklund utan vidare och med rätta skulle ha placerat i not. Detsamma gäller telegrammen till Albert Bonnier i maj 1886, S196, S197, S198 och S199 om korrekturrättelser till Tjänstekvinnans son. Hos Meidal får de var sitt nummer fastän samtliga finns omnämnda av Eklund (Brev V 1233 not 1). Hos den senare är de kopplade till ett längre brev om självbiografien tillsammans med ett ytterligare telegram – det viktigaste, som gällde den av Bonnier begärda strykningen av onanien. Alla med undantag för S198 med lydelsen "Arrangera sidan 87" finns också registrerade i såväl Samlade Skrifter som Samlade Verk. Påpekas bör att Meidal i samtliga fall hänvisar, när så är befogat, till tidigare brev-volymer och till SS och SV.

Meidals "fullständighet" är på många sätt beundransvärd och kommentaren är resultatet av imponerande energi och spårinne. Ofta ges långa utvecklingar av utomordentligt värde – det gäller till exempel kommentaren till Strindbergs brev till den franske sinologen Henri Cordier (S38), baserad på Bo Bengtssons uppsats, och genomgången av sinologiska minusbrev (S38 not 9). Men ibland blir anhopningen av fakta så osystematisk att dessa blir svårtillgängliga. I iveren att få med allt i supplementbanden förser Meidal de numrerade breven med gigantiska noter där brev och andra texter med föga eller ingen anknytning till huvudbrevet stoppats in: till ett brev adresserat till Siri von Essen 1877

(S36) kopplas ett gratulationskort skrivet i sonen Puttes (Hans) namn – denne föddes 1884 – och en avskrift av ett brevfragment som saknar uppgift om adressat, ort och år och med en handstil som tycks avvika från Strindbergs.

Det händer att vy- och gratulationskort, vars text återgivits av Eklund, omtrycks av Meidal för att kompletteras med bild och bildtext (Brev III, s. 58 och brev S119 not 3). Förmodligen är det inte endast bilden utan också en lätt korrigerig av Eklund som föranleder Meidal att återge ett kort brev från den 11 oktober 1883 – "Ny Adress: /Rue Franklin 5 Passy Paris/Allt väl!/vän!/ August Sg." (S120 not 8) – som Eklund refererar till i Brev III 683 not 1 och citerar i Brev III 677 not 2, dock utan de avslutande fraserna "Allt väl/ vän!" och med den förmodligen felaktiga underskriften "Aug".

Det finns således en påtaglig skillnad mellan Eklunds och Meidals bruk av kommentaren och bådas låter sig försvaras. Hos den förre har noterna funktionen att förklara brevtexen och sätta in den i dess kontext, medan den senare tar tillfället i akt att publicera också artiklar, insändare och i något fall en recension – även när de skall komma att utges inom ramen för Nationalutgåvan Samlade Verk. Det gäller exempelvis artikeln "Tag och läs!" i Tiden den 20 december 1884, som återges i not 8 till brev S157; den är, heter det "ej återgiven i SS" (Samlade Skrifter).

Strindbergs anmälan av Bengt Lidners Samlade Skrifter, ett uppdrag han fick av Isidor Bonnier omnämns av Eklund i kommentaren till ett brev riktat till just Isidor Bonnier (Brev II). Meidal citerar samma anmälan in extenso i det första supplementbandet, där det kopplas till ett kvitto som i sin tur återfinns i kommentaren till ett brev med Richard Bergström som adressat (S43 not 11).

I supplementbandens kommentar till ett odaterat visitkort (S238) till författarkollegan Axel Lundegård – "BBr./ Var snäll sänd min petition genast till Edvard Brandes att införas, ty jag vill just nu ha in den, medan kvinnorna vrövla sitt vrövel här i stan./ Vän! AugSg" – citeras nämnda petition i sin helhet; den omnämns hos Eklund på två håll, i noterna till dels ett brev till Edvard Brandes, till vilken Strindberg sände petitionen för publicering i Politiken, dels – då Brandes refuserat den – ett brev till Hans Österling för publicering i Skånes Allehanda (Brev VI, nr 1514

o. 1521). På likartat sätt förhåller det sig med Strindbergs insändare till Politiken 26 januari 1889 som refereras av Eklund (Brev VII 1754, not 2) och återges i sin helhet hos Meidal i ett brev till Edvard Brandes 1887 (5208).

Att det krävts två supplementband och att dessa blivit så pass omfattande har med denna i och för sig legitima strävan efter fullständighet att göra. Meidal ”fyller ut” Eklunds kommentar och ersätter referat med citeringar också av hela artiklar. Att det ibland blir oorganiskt bör i första hand skyllas på karaktären hos efterskörden: tidsluckorna är stora och utvecklingen sker sprängvis, huvudbrevet finns i den tidigare sviten och de korta meddelandena har ingen given ankningsplats. Därtill kan läggas att de korta meddelandena ofta är kryptiska och kräver dechiffriering.

Men supplementbandens omfång beror givetvis främst på att Meidal genomfört en omfattande inventering av inhemska och utländska arkiv och bibliotek och att denna givit ett rikt resultat: drygt 500 ”nya” brev vaskades fram. I förordet sticker inte Meidal under stol med dessa insatser men omvittnar också att mödan ibland varit förgäves: en större svit brev från Strindberg till den franske skriftställaren och advokaten Roger-Milès dök 1997 upp på ett antikvariat i Paris. ”Brevet ställdes emellertid inte till brevetgivningens förfogande” (S155 not 5), noterar Meidal lakoniskt.

Redigeringsprinciperna i supplementbanden är i stort sett desamma som i de tidigare volymer som Meidal svarat för. I förordet ges upplysningen att breven återges diplomatiskt, d. v. s. bokstavstroget, varför markeringen [sic] vid fel skrivning kunde ha utgått. Brevet standardiseras i vanlig ordning så att datum placeras upptill till höger oavsett placering i originalet, ingressen till vänster och underskrift markerad med kursiv efter brevtexen till höger. I notapparaten ges hänvisningar löpande till i första hand tidigare brevolymer, Samlade Skrifter och Nationalutgåvan Samlade Verk. Brevens proveniens och förstapublicering anges. Till utgåvans tilltalande typografi bidrar Strindbergs teckningar återgivna i faksimil. Ett välkommet generalregister i det andra supplementbandet tillhandahåller genvägar till den stora faktamängden.

Det framgår av kommentaren till Nationalupplagan att det sporadiskt förekommer inad-

vertenser i brevolymer. Mina stickprov har emellertid gett magert resultat. Brevet till Isidor Kjellberg (S143) har felaktigt daterats 1884 – det är skrivet 1882; jfr kommentaren och Brev III nr 496. I marginalen kan antecknas att ”den pekuniära delen af min skuld”, som Strindberg återbetalar med ett brev till Henrik Pontoppidan den 3 maj 1888 (S246), bör datera sig till början av december 1887 och inte december 1888 (not 1).

De här framförda synpunkterna är till stor del reflexioner kring brevetgivningens problematik och inverkar inte på slutomdömet: supplementbanden håller samma höga kvalitet som övriga delar när det gäller edering och kommentar men gör inte brevskrivaren Strindberg full rättvisa.

Kerstin Dahlbäck

Egil Törnqvist, *Det talade ordet. Om Strindbergs dramadialog*. Carlssons. Stockholm 2001.

Gunnar Brandell talade på sin tid ofta om det angelägna i att nå fram till en beskrivning av det unika i Strindbergs dialog. Han hade bl. a. idén att man skulle samarbeta över gränserna och engagera även skådespelare i projektet. Han citerade därvid ofta Lars Hansons lätt kryptiska konstaterande att ”det regnade in i Strindbergs dialog”.

När nu hans elev Egil Törnqvist – som internationellt ledande dramaforskare – ger ut en bok om Strindbergs dramadialog, väljer han en helt annan väg. Brandell som tyckte om att se avfällingar omkring sig skulle antagligen varit nöjd.

Egil Törnqvist har erfarenhet av praktiskt teaterarbete men har valt att utforma sin undersökning i samklang med det senaste inom den internationella dramaforskning, där åtskilligt hänt under senare år. Boken blir därmed inte bara en studie i Strindbergs dramatiska dialog utan även en välbehövlig introduktion i modern dramaanalys.

Det blir mycket och uppfriskande teori. Det som måste ha gjort uppgiften extra utmanande är att Strindberg ofta slingrar sig ur befintlig terminologi. Ideligen får Törnqvist konstatera att hos Strindberg uppträder ”mellanformer” som tvingar fram terminologiska innovationer. Att skriva en motsvarande bok om t. ex. Ibsen hade förvisso varit enklare men också en mindre utmaning.